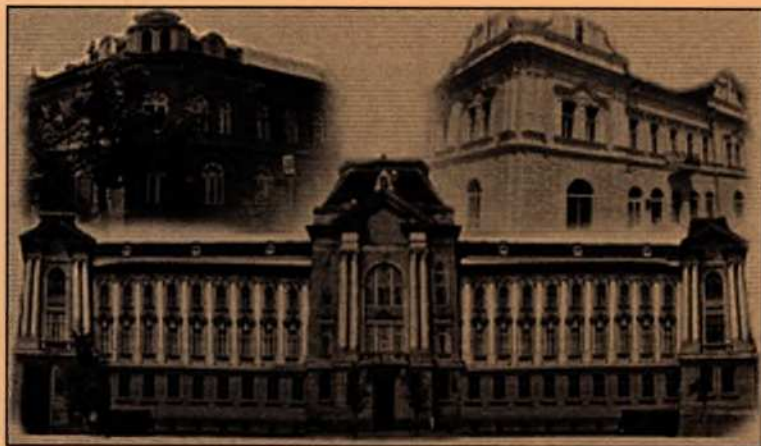

37.014 (Készlet)
1-13

Idegennyelv-oktatás kisebbségi környezetben

Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola

Idegennyelv-oktatás kisebbségi környezetben

**PoliPrint
Ungvár - 2004**

ББК 74.268.1

B-43

УДК 372.811(477.87) (063)

A kötet az *Idegen nyelv-oktatás kisebbségi környezetben* című tudományos konferencia előadásainak írott anyagait tartalmazza. A tanulmányok az idegen nyelvek oktatásának módszertani, elméleti és gyakorlati kérdéseit tárgyalják, különös tekintettel a nyelvet tanulók nyelvi hététerére.

A kötet elsősorban az idegen nyelveket oktatók és tanulók érdeklődésére tarthat számot.

Szerkesztette: *Husztí Hona*

Borítótér és tipográfia: *Berghauer Sándor és Kucsinka István*

A kiadvány megjelenését a

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

MINISZTERIUMA

támogatta

< • ^ 31 - I ■

ISBN 966-7966-22-4

© A szerzők, 2004

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a szerzők előzetes írásbeli hozzájárulásához kötött

TARTALOM

Előszó.....	5
Huszi Ilona ' 	
Az idegennyelv-oktatás helyzete a mai Kárpátalja magyar tannyelvű iskoláiban.....	7
Beregszászi Anikó	
Idegennyelv-oktatásunk gondjairól és feladatairól szociolin- gvizitikai nézpontról.....	10
Nikolov Marianne	
A korai idegen nyelvi programok: érvek és ellenérvek.....	21
Lázár A. Péter és Varga György	
Introducing a new-concept bilingual dictionary.....	39
Abrahám Károlyné	
Nyelvtanítási eljárások kisebbségi környezetben (kisisko- lásoknak készült nyelvkönyv alapján).....	47
Orosz Ildikó	
Nyelvtanítás - kinek, mikor, hogyan ?.....	53
Lizák Katalin •	
A beszéd-készség-fejlesztés feladatairól, kudarcaink okairól és sikereink titkairól.....	69
Fábián Márta	
Nyelvi készségek fejlesztése kisgyermeknél.....	82
Sean Thompson	
Discovering the British Isles.....	94
Orosz Magdolna és Híres Emőke •	
Énekek tanítása idegennyelv-órán.....	99
Cserniczkó István	
Egy megoldatlan probléma: az államnyelv oktatása a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban.....	113

A beszéd-készség-fejlesztés feladatairól, kudarcaink okairól és sikereink titkairól

*Lizák Katalin
Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola*

Manapság már senki sem kérdőjelezi meg egy idegen nyelv tudásának a szükségességét. Inkább arról beszélhetünk, hogy a megváltozott életkörülmények mennyire és hogyan befolyásolják az idegen nyelv oktatásával szembeni elvárásokat országunkban. Ha az iskolai követelményeket vesszük szemügyre, leszögezhetjük, hogy azok nagymértékben megváltoztak és növekedtek. Viszont bárki, aki valamilyen módon is kapcsolatban van az idegen nyelv oktatásával, egyetért abban, hogy ebben a kérdésben átestünk a ló másik oldalára. Ezt az elért, vagy inkább, el nem ért eredmények bizonyítják: ezek, sajnos, messze elmaradnak a követelményektől. De nem csak az eredmények nem változtak számottevően, de az idegen nyelv oktatásában sem történtek gyökeres változások. A továbbiakban csak azokat a tényezőket vesszük szemügyre, amelyeken az adott körülmények között képesek vagyunk változtatni. Ha az eredményeket vesszük figyelembe, el kell ismernünk, annak ellenére, hogy a tanulók öt, hat vagy ennél több éven keresztül tanulják az idegen nyelvet, adott esetben az angolt, többségük nem beszéli a nyelvet. Jelenleg, ami az idegen nyelv oktatását illeti, megnövekedett követelmények előtt állunk. Kérdés az, eleget lehet-e tenni ezeknek a követelményeknek, és vajon hogyan.

Mondhatjuk, annak ellenére, hogy módszertani szempontból az idegennyelv-oktatásban nem volt hiány a különböző módszerekben, látványos eredményt, áttörő sikert egyik módszer sem hozott, így ezen a téren tekinthetjük ezt egyfajta kudarcnak is.

Ha csak az utóbbi évtizedeket vesszük szemügyre, leszögezhetjük, hogy a különböző módszerek elég gyakran váltották egymást. Sőt, előfordult, hogy egy-egy soron következő módszer kitételei teljesen ellentmondtak az előzőben áhítottaknak. Hogy csak egy példát említsünk, az anyanyelv használatát a nyelvórán. Volt olyan időszak, amikor az anyanyelv használatát megkövetelték, aztán betiltották, aztán úgy-ahogy megtűrték a tantermekben.

Több évtizeden keresztül az idegennyelv-oktatásban országunkban a nyelvtané volt a meghatározó szerep. A cél az volt, hogy megtanítsák a diákokat írni, olvasni, fordítani és elemezni a nyelvet nyelvtani szempontból, ami azt jelentette, hogy beszélni kellett a nyelvről, de nem beszélni azt. Itt a beszéd és a beszédképesség fejlesztése teljesen a háttérbe szorult, mondhatnánk, nem is az volt a cél, hogy megtanítsák a diákokat beszélni. Az a tény, hogy az adott módszer közkedvelt volt iskoláinkban, részben azzal is magyarázható, hogy céljai teljesen megfelelték az akkori kor politikai helyzetének, követelményeinek: az ország el volt szigetelve a külvilágtól és a hatalomnak nem volt érdeke, hogy az emberek kommunikálni is tudjanak a külföldiekkel. Ez egy tökéletesnek tűnő megoldás volt abban az időben. Az a tény, hogy a szóban forgó módszer a mai napig népszerű iskoláinkban, annak a következménye, hogy vannak iskolák, ahol még mindig azokat a tankönyveket használják, amelyeket úgy szerkesztettek, hogy a fent említett céloknak megfeleljenek, másrészt viszont, a módszer előnye, hogy viszonylag könnyen és gyorsan lehet látványos eredményt elérni, csak a diákok nem beszélnek a nyelvet.

Az évek folyamán több módszert alkalmaztak az idegennyelv-oktatásban. Volt időszak, amikor az olvasási készség fejlesztése került előtérbe. Itt, természetesen, fontos szerepe volt a szavak és kifejezések tanításának. De a hátránya ennek a módszernek is ugyanaz, mint az előbbinek: többévi tanulás után sem tanulnak meg a diákok beszélni angolul. A későbbiekben a beszédképesség fejlesztése került előtérbe több egymást követő módszerben is, amelyek közül a legismertebb és a leggyakrabban alkalmazott az úgy nevezett kommunikatív módszer. Már a módszer neve is arra utal, hogy a hangsúly a

kommunikáción van. Itt ki lett hangsúlyozva a szókincs bővítése és fejlesztése, amit sok-sok párbeszéddel és csoportgyakorlattal próbáltak elérni.

Az egyik módszer váltotta a másikat, de valójában egyik sem hozta meg a kívánt eredményt: a tanulók egyáltalán nem, vagy nagy-nagy nehézségek árán tanulnak meg angolul beszélni.

Az a tény, hogy sokféle módszer alkalmazása sem hozta meg az óhajtott sikert, azt sugallja, hogy valószínűleg az idegennyelv-oktatásban nem a módszer a meghatározó, vagy legalábbis nem csak az. Egyáltalán beszélhetünk-e egy konkrét módszerről akkor, amikor annak alkalmazása annyi sok mindentől függ? Elsődleges és meghatározó szempont itt a tanuló anyanyelve (L1) és természetesen a tanár felkészültsége és egyénisége. Felkészültség alatt értem itt azt, hogy mennyire tudja sajátjaként elfogadni az "idegen" nyelvet (L2) és milyen mértékben tudja természetesen alkalmazni azt munkája folyamán. Ezen kívül még több, gyakorlatilag minden nyelvész által elismert tényező határozza meg az idegennyelv-oktatást, például a tanulók létszáma az osztályban, a tanulók kora, felkészültsége, stb. Ezért úgy tűnik, sokkal fontosabb az, hogy mit tanítunk, és nem az, hogy hogyan.

Az évek folyamán sok vita folyt arról, hogy az idegennyelvtanítás folyamatában a nyelvtané vagy a beszéd-készség-fejlesztésé-e a meghatározó szerep. Nagyon sokáig a nyelvtannak jutott az elsődleges és meghatározó szerep. Már maga a kérdés feltevése is természetellenesnek tűnik, hisz maga a nyelv a nyelvészekkel ellentétben, nem tesz különbséget a szókincs-fejlesztés és a nyelvtan között. Ez egy természetes folyamat, amelyben mindkét tényező egyaránt jelen van, és ezért együttesen kell őket kezelni. Az idegen nyelv oktatásának terén az utóbbi időben került át a hangsúly a nyelvtanról a szókincsfejlesztésre (Lewis, 1993). Itt nemcsak arról van szó, hogy most a hangsúly átkerül a szókincsbővítésre, hiszen a nyelv nem különálló szavakból áll, hanem kész szókapcsolatokból. A szavak érdekes módon kapcsolódnak egymáshoz, úgy, mint egy kirakójátékban a kép darabkái: vannak, amelyek illenek egymáshoz, mások viszont nem. Ha ebből a felismerésből indulunk ki

és közelítjük meg az idegennyelv-oktatásának kérdését, akkor arra a következtetésre jutunk, hogy mivel általában külön szavakat és nem szókapcsolatokat tanulnak a diákok, ez lehet az oka annak, hogy egyáltalán nem, vagy csak nehezen tanulnak meg beszélni angolul.

Így például, az angol nyelvben mondhatjuk azt, hogy *burning desire* vagy *blazing row*, de nem helyes, ha azt mondjuk *blazing desire* vagy *burning row*. Azt mondjuk, hogy *heavy smoker/ traffic/ suitcase/ rain/ timetable/ meal*, de nem azt, hogy *strong smoker/ traffic/ suitcase/ rain/ timetable/ meal*. Úgy mondjuk, hogy *strong influence/views/support/accnt*, de nem használjuk úgy, hogy *hard influence/ views/ support/ accent*, viszont azt mondjuk, hogy *hard exam/ day/ times/ evidence/ drugs* stb.

Így már választ kapunk arra a kérdésre is, hogy miért nem tudnak beszélni angolul azok a diákok, akik egyébként nagyon jó szókinccsel rendelkeznek. Ez a tény azzal magyarázható, hogy ha a tanulók nem szókapcsolatokat, hanem csak külön szavakat tanulnak, akkor hiába tudják a magyar szavak angol megfelelőjét, nem tudják azokat helyesen összekapcsolni, és folyékony beszéddé alakítani.

Mindezt figyelembe véve, ésszerűnek tűnik, hogy a szavakat kapcsolataival együtt kell megtanulni. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a szókapcsolatokat akkor sajátítják el a legkönnyebben és a leghatékonyabban a tanulók, ha azokat nem véletlenszerűen, hanem céltudatosan kiválasztva, és témák szerint csoportosítva tanulják. Amikor szókapcsolatokról beszélünk, gondot okoznak a melléknév + főnév (Adj + N), illetve az ige + főnév (V + N) összetételű szókapcsolatok. A szókapcsolatok tematikus szótárának összeállításánál óriási gondot okoz az, hogy milyen alapon csoportosítsuk a szavakat és azok szókapcsolatait. Mivel az ábécésorrend az ilyen jellegű szótáraknál nem igazán alkalmazható, célszerűnek tűnik a szavakat fontosságuk, a szókapcsolatokat gyakoriságuk szerint egy-egy témakörbe csoportosítani. Vagyis kiválasztunk egy kulcsszót, és megadjuk annak a leggyakrabban használt Adj + N és V + N szókapcsolatait. Egy ilyen szótár felépítése a következőképpen képzelhető el:

A beszéd-készség-fejlesztés feladatairól, kudarcaink okairól és sikereink titkairól

CLIMATE AND WEATHER

1. Climate

Of suspicion/ hostility/ distrust/ opinion racial intolerance	mild/extreme/warm/dry/ tropical/equatorial/social political/economic/ international	vary/change
--	--	--------------------

2. Weather

Forecast/outlook/ conditions/warning	stormy/changeable/ unpredictable/unsettled/ severe/blustery/seasonable	break/change in the-/-turns
---	---	--

3. Snow

fall/cloud/storm/bank/ blizzard/drift	melting/heavy/scattered/ deep	covered with-/ blocked by-
--	--	-----------------------------------

4. Rain

fall/storm	heavy/light/acid/torrential	pour with-/- a gust of-
-------------------	------------------------------------	--------------------------------

5. Wind

	gentle/strong/high/soft/ light/bitter/chill/biting/ blustery	a gust of - the-is up the - gets up/ the - drops /blows
--	---	--

LAW AND ORDER

1. Law

of the jungle/ abiding/ breaking	law and order	against the- break the - keep/stay/operate/ remain within the-
---	----------------------	---

2. Crime

prevention/rate/wave/ investigation against humanity/people/property/ writer	rising/petty/serious/ violent/organised/heinous/ one of the-	turn to- commit a- accuse of- charge with-
---	---	---

3. People in a law court

the accused/defendant/ crown/jury/ plaintiff/ witness/ judge/ magistrate		be a witness to produce a witness witness against/tc/ for
---	--	--

Idegennvelv-oktatás kisebbségi környezetben

4. Crimnals and punishments

Punishment

	corporal/lenient/cruel/ harsh/barbaric/gentle/ violent/swift/ gruesome/brutal/capital	be sentenced to serve sentence face death penalty
--	--	--

Crimnals

thief/pickpocket/shoplifter/ ger/ bank robber/ kidnapper/blackmailer/ murderer/killer/assailant/ terrorist/ drug trafficker/ dealer/pusher	mug	complete/impose a sentence take/hold hostages release on bail
---	------------	--

5. The Arts

1. Film

Industry/editor/producer/director/star goer/fan/genre	silent/sound/dubbed/ spectacular/commercial gangster/feature/ anticipated artistic/ unconventional/latest blockbuster/blood-soak Roman epic	make/shoot/release a ~/ shoot in black and white/ shoot on location in
--	--	---

2. Nominations

Oscar triumph		nominate for/ in a category/ have/make a nomination/compete for/against / present/receive/judge/ capture awards
----------------------	--	--

Az, hogy a szavakat a legfontosabb kapcsolataival együtt adjuk meg, még nem elég ahhoz, hogy azokat a tanulók majd beszédben tudják alkalmazni. Ehhez még szükséges egy természetes környezet, amelyben ezek a szókapcsolatok előfordulnak. Ezért, az után, hogy megadjuk a szükséges szókapcsolatokat, feltétlenül kell egy szöveg, amelyben az ilyen jellegű szavak a leggyakrabban fordulnak elő.

Ha már megvannak a szükséges szókapcsolatok és a szöveg is, felvetődik annak a kérdése, hogy hogyan lehet ezeket megtanulni, hogy később ez folyékony beszéddé alakuljon át. Fel-

vetődik a kérdés, hogy milyen elveket vagy szempontokat kell figyelembe venni akkor, amikor magyar diákoknak tanítjuk az angol nyelvet?

Az alábbi szempontok Coady és Huckin (1997) és Hulstijn, Hollander és Greidanus (1996) oktatási elvei alapján, illetve saját megfigyelések eredményeként lettek összeállítva. Ezeket az elveket követhetjük minden korosztálynál, természetesen a kornak megfelelő feladatokat kiválasztva.

1. A szókincs bővítéséről

Hosszú távon a szókincs bővítése, úgy az L1 (anyanyelv), mint az L2 (idegen nyelv) esetében nem tudatosan, előre kiválasztott és összeállított szavak alapján történik, hanem véletlenszerűen. Akkor találjuk meg ezeket a szavakat, amikor idegen nyelven olvasunk vagy sok eredeti szöveget hallgatunk. Az olvasás mindig és minden szinten jelen van az idegen nyelv elsajátításában. Az eredeti szövegek hallgatása az idegen nyelv tanulásában még nincs kellően kihasználva, és annak szerepe ebben a folyamatban még sokan nem ismerték fel teljesen. Ha az eredeti szövegek hallgatásával nem csak az idegen nyelv értését tűzzük ki célul, hanem továbblépünk, és arra használjuk fel, hogy tovább bővítsük a diákok nyelvtudását, meglepő eredményeket érhetünk el. Az egyetlen feltétel, hogy az idegen szövegek hallgatása ne csak időről időre legyen jelen az oktatási folyamatban, hanem rendszeresen, mondhatnánk, nap mint nap. Először is, a szövegek hallgatásakor nemcsak megtanuljuk érteni az eredeti környezetben előforduló idegen szavakat, és nemcsak kész szókapcsolatokat kapunk, hanem azokat szövegben kapjuk, tehát jelen van az a környezet, amelyben ezek a szavak a beszéd szintjén működnek. Sok szöveghallgatással a diák viszonylag könnyen és "észrevétlenül" sajátítja el az új szavakat, és megtanulja azokat helyesen összekapcsolni a beszédben. Másodsor, a kiejtés, ami mindig is sok nehézséget okozott a diákoknak, itt állandóan jelen van, és a diák könnyedén, egy kis odafigyeléssel sajátítja el a szavak kiejtését, és ami nagyon fontos szempont itt, helyesen. Nagyon nehéz túlbecsülni az oktatásnak ezt a módját. Csak azt nem szabad elfelejtenünk, hogy igazi eredményt csak akkor kapunk, ha az

idegen szöveg hallgatása nap mint nap méltó szerepet kap az oktatási folyamatban. Egy olyan korban élünk, amikor már nem csak a tantermekben, hanem otthon is megoldható, hogy a tanulók az eredeti angol szöveget hallgassák, legyen az dalok- vagy rádióműsorok hallgatása, nem szinkronizált filmek vagy TV-műsorok megtekintése. A tanár feladata, hogy felhívja erre a tanulási módra a diákok figyelmét, és előnyeit kihasználva rászoktassa a diákokat az efféle tanulásra.

2. A szavak oktatásáról

A nyelvészek úgy tartják, hogy az idegen nyelv elsajátításához első lépésként feltétlenül szükséges, hogy a tanulók megtanulják az úgynevezett gyakran előforduló szavakat, amelyből 2000 megtalálható a West (1953) által összeállított *General Service List* gyűjteményben. Az elv az, hogy az oktatás lépésről lépésre történjék, vagyis először a tanuló sajátítsa el a nagy gyakorisággal előforduló szavakat, és erre építsük a diákok további tudását. Első hangzásra ez az elv nagyon ésszerűnek tűnik, de a gyakorlat másról tanúskodik.

Iskoláinkban is ezen elv alapján történik az angol nyelv oktatása. Ez az elv működik is, de csak abban az esetben, ha a cél csak egy alapszintű nyelvtudás elérése. A problémák akkor merülnek fel, ha csak kimondottan ezeket a nagy gyakorisággal előforduló szavakat tanulják a diákok, és közben tovább szeretnének lépni a nyelvtanulásban. A diákok több éven keresztül csak ezeket a szavakat hallják és tanulják. Amikor arra kerül a sor, hogy ezt a szókincsüket bővítsék, egy érdekes jelenséggel találjuk szemben magunkat: még abban az esetben is, amikor a diákok új szavakat tanulnak, nem használják ezeket beszédükben, mert az előző szavak annyira beidegződtek, hogy egyszerűen “nem jut hely” az újonnan megtanultaknak, és mindig csak az úgynevezett nagy gyakorisággal előforduló szavakat használják.

Ilyen problémákkal nem kell szembenézni abban az esetben, ha az oktatásunkat nem ilyen lépcsőzetes módon építjük fel, hanem rögtön az elejétől kezdve párhuzamosan tanítjuk az úgynevezett nagy gyakorisággal előforduló szavakat, és közvetlen mellettük megtaláljuk azok rokonszavait. Vagyis, ne csak

azt tanulják meg a diákok, hogy *go*, de azt is használjuk beszédünkben, hogy *visit* és *frequent*; ne csak azt mondják, hogy *come in*, de azt is, hogy *enter* és *step in*; ne mindig csak a *nice* és a *fine* szavakat használják, hanem mondják azt, hogy *beautiful*, *marvellous*, *magnificent*, *breathhtaking*, *gorgeous* és így tovább. Ily módon a diákok kezdetől hozzászoknak a rokon értelmű szavak sokaságához, és természetes módon használják ezeket beszédükben.

Másrészt viszont rá kell vezetni a diákokat arra, hogy a szavaknak nemcsak egy vagy két jelentése van, hanem egy-egy szónak több különböző értelme van, és ezt példákkal kell alátámasztani éppen azért, hogy a tanulóban a szónak ne egy értelme rögződjön, hanem tudja ugyanazt a szót más környezetben, más értelemben is használni. Ebben az esetben a tanulók akkor emlékeznek jobban a szavak különböző értelmére, ha minél távolabb áll a megadott szó értelme egymástól. Hogy egy mindenki által ismert szót és egy nagyon egyszerű példát vegyünk, nézzük a *run* szót. Az, hogy a *person runs* vagy *people run* minden tanuló tudja, de azt, hogy az angol nyelvben a *stockings* is *run*, már kevesebben tudják.

3. A fordítás szükségességéről

A fordítás az egyik leggyakrabban előforduló gyakorlat az idegennyelv-oktatásban. Szükséges-e minden szöveget lefordítani az anyanyelvre, mikor indokolt a fordítás és melyiket részesítsük előnyben, az anyanyelvről angolra történő fordítást, vagy fordítva, inkább fordítsunk angolról magyarra, vagy egyáltalán kerüljük a fordításokat?

A fordításnak Prince (1996) szerint nagyon fontos szerepe van a nyelvvoktatásban. Ez vitathatatlan. Inkább arra kell odafigyelni, hogy a fordítás által felkínált lehetőségeket ésszerűen használjuk fel, és főlegesen ne alkalmazzuk óráinkon. Részesítsük előnyben az anyanyelvről való fordítást az idegen nyelvre, adott esetben magyarról angolra, igyekezzünk ne az egész szöveget fordítani teljes terjedelmében, hanem csak azokat a részeket, esetleg szavakat, amelyekről tudjuk, hogy nehézséget okoznak a diákoknak. Kerüljük viszont a pontatlansá-

gokat, ezért nem ajánlatos iskolai szinten az ismeretlen szavak értelmét “kitalálni” a szövegből. Hosszú távon ez pontatlan-sághoz vezet, ahhoz, hogy a tanulók nagyon lazán kezelik a nyelvet. Rögtön a kezdetek kezdetétől rá kell szoktatni a diákokat a precizításra, arra, hogy helyesen és szépen beszéljék a nyelvet. A szavaknak ilyen találgatása a szövegből csak magasabb szinten, egy jó nyelvtudásnál engedhető meg abban az esetben, ha az olvasás célja valamilyen információszerzés. Ellenkező esetben ez ahhoz vezet, hogy a diákokban egy bizonytalan, pontatlan nyelvtudás alakul ki, melynek eredménye a hibás és pontatlan beszéd kialakulása.

4. Az ismétlés szerepe az idegen nyelv elsajátításában

Az idegen nyelv tanulásának és elsajátításának elengedhetetlen feltétele az ismétlés. Elfogadott tény, hogy a felejtés jelentős része közvetlen azután történik, amikor a diákok egy-egy új szót tanulnak meg. Ez azt jelenti, hogy nem várhatjuk el a diákoktól, hogy egyik napról a másikra, úgy tanulják meg a szavakat, hogy az alapos tudás legyen, és ezt a tudást hosszútávon meg is őrizzék. Ezért lehetőséget kell biztosítani a diákoknak a folytonos ismétlésre. Ennek legegyszerűbb módja, ha szemléletváltás történik a tanárok részéről ebben a kérdésben, és ahelyett, hogy bezáratjuk a diákokkal a könyveket, pont ellenkezőleg, megkérjük arra, hogy nyissák ki, hogy lássák és ismételjék az újonnan tanult szavakat, és így használják őket beszédükben. Az, hogy hogyan oldjuk meg az ismétlés kérdését, az adott lehetőségektől, és a tanár leleményességétől függ. A lényeg, hogy a tanulás időszakában mindig a diákok előtt legyenek az új szavak: vagy előttük a padokon, vagy kifüggesztve a falakon. Viszont, amikor már egy ilyen begyakorlási időszak befejeződött, akkor szigorú és objektív ellenőrzésre kerüljön sor, ahol már ki kell zárni annak a lehetőségét is, hogy lessenek a diákok.

Ezek a szempontok egyaránt követhetők az idegennyelv-oktatásban mind a kisiskolások, mind a felnőtt tanulók körében. Ezen kívül, több olyan szempont van, amire különösen oda kell figyelni, amikor kisebb korosztállyal dolgozunk, vagy

azért, mert megengedhetetlen hibákat követünk el, vagy azért, mert követendő példával állunk szemben.

Ha kisebb korosztállyal dolgozunk, gyakran abban rejlik sikerünk titka, hogy mennyire tudunk természetes környezetet biztosítani számukra, vagyis el tudjuk-e velük hitetni, hogy ez számukra nem "idegen" nyelv, és meg tudjuk-e számukra teremteni ezt a környezetet. Ezalatt azt értem, hogy azokat a dolgokat, amelyek csak úgy, maguktól adódnak, meg kell mondani angolul, és ismétléssel idővel ezek rögződnek emlékezetükben. Például, ha egy gyerek ki szeretne menni az osztályból, akkor mondjuk meg, hogy kell engedélyt kérni erre angolul, vagy ha otthon felejtette a tollát, és kér egyet, akkor mondjuk meg, hogy lesz ez angolul, stb. Lassan a gyerekek megszokják, hogy angol órán használják az angol nyelvet.

Továbbá, elsődleges és elengedhetetlen szempont, amikor kisiskolásokkal dolgozunk, hogy az, amit tanítunk, érdekes legyen számukra. Ezért nem szerencsés dolog az angol nyelv oktatását azzal kezdeni, hogy a tanulók megtanulják azoknak a tárgyakkal az angol megfelelőjét, ami körülöttük van. Ez nem nagyon érdekli őket. Sokkal jobban érdekli őket az, hogy milyen az osztálytársuk, mit szeretnek vagy nem szeretnek. Ezért olyan szavakat kell velük a kezdetekben megtanulni, mint a *boy, girl, good, bad, nice, ugly, beautiful, évi, wicked, kind*, stb. Azután, ha sikerült felkelteni a kisebb korosztály figyelmét, lehet kevésbé érdekes dolgokra is rátérni. Néha hagyni kell, hogy ők maguk mondják meg, mit szeretnének megtanulni angolul, és ha eleget teszünk kérésüknek, jobban odafigyelnek, ha kötelező dolgokat tanulnak.

Gyakran visszatérő és megengedhetetlen dolog, amikor kisebb korosztállyal dolgozunk, hogy verset adunk fel nekik megtanulni akkor, amikor abban ismeretlen szavak vannak. Verset csak abban az esetben adhatunk fel, ha minden szó ismert benne és a verstanulás célja, hogy így rögzítsük a már ismert szavakat, és semmi esetre sem fordítva - vagyis azért adjuk fel a verset, hogy azon keresztül tanulják meg az ismeretlen szavakat.

Nagyon fontos a kisebb, de a középkorosztálynál is, hogy egy-egy nyelvtani jelenséget tanítását sose kezdjük szabályok

ismertetésével. Így például semmi értelme annak, ha elmagyarázzuk, hogy harmadik személy egyes számban az ige Present Simple-ben felveszi az "s" végződést. Helyette beszédben, a szabálynak megfelelően használjuk az igét, és mindig javítsuk ki a tanulókat, ha elfelejtik azt kitenni. Előbb vagy utóbb a tanulók megszokják az adott esetben az "s" végződés használatát, és helyesen fognak beszélni anélkül, hogy nyelvtani szabályokat tanultattunk volna meg velük.

Ezek a leggyakrabban előforduló hiányosságok, amikor kisebb korosztállyal kell dolgozni.

Végezetül meg kell jegyezni, hogy az idegen nyelv oktatása, és ezen belül a beszédkészség fejlesztése, a mai napig is nyitott, vitatott kérdés. Egyértelmű választ adni a feltett kérdésekre egyelőre lehetetlen. Hagyományosan, a szókincs bővítése véletlenszerűen alakult, a négy alapvető készség fejlesztésén keresztül. Amire rá szerettem volna mutatni, az az a tény, miszerint annak érdekében, hogy a tanulók megtanuljanak beszélni is angolul, nemcsak a szókincs céltudatos bővítését szükséges kihangsúlyozni, de azt is, hogy a szavakat szókapcsolatokban kell tanítani és megtanulni. A szavak és szókapcsolatok tematikus szótárának alkalmazásával nagyban hozzájárulhatunk a beszédkészség fejlesztéséhez.

Ha abból indulunk ki, hogy objektív és szubjektív okok miatt gyakorlatilag lehetetlen olyan módszert biztosítani, ami mindig és minden körülmények között sikerrel használható az idegen nyelv-oktatásban, ésszerűbbnek tűnik, ha a fent említett elveket figyelembe véve, minden egyes szituációban a tanárra bízunk, hogy hogyan éri el a kívánt eredményt.

Hivatkozások

Coady, J., & Huckin, T. (Eds.). (1997). *Second language vocabulary acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hulstijn, J., Hollander, M., & Greidanus, T. (1996). Incidental vocabulary learning by advanced foreign language students: The influence of marginal glosses, dictionary use, and reoccurrence of unknown words. *The Modern Language Journal*, 80, 327-339.

Lewis, M. (1993). *The lexical approach*. Hove, England: LTP.

A beszéd-készség-fejlesztés feladatairól, kudarcaink okairól és sikereink titkairól

Prince, P. (1996). Second language vocabulary learning: The role of context versus translations as a function of proficiency. *The Modern Language Journal*, 80, 478-493.

West, M. (1953). *A general service list of English words*. London: Longman.

Викладання іноземних мов у школах угорської меншини Закарпаття: **Матеріали міжнародної науково-методичної конференції**. - Ужгород: ПоліПрінт, 2004. - 124 с. - (угорською мовою).

ISBN 966-7966-22-4

Збірник включає матеріали міжнародної науково-практичної конференції про проблеми методики викладання іноземних мов в угорськомовних навчальних закладах Закарпаття. Збірник містить тексти виступів учасників конференції угорською та англійською мовами.

Статті збірника роз'яснюють теоретичні питання щодо зв'язку між викладанням першої (угорської), другої (української) та іноземної мов, а також подаються практичні поради стосовно викладання іноземних мов в угорськомовних школах Закарпаття.

Збірник розрахований на вчителів і викладачів різних іноземних мов закарпатських угорськомовних навчальних закладів, а також на широке коло читачів, які цікавляться методикою викладання іноземних мов.

ББК 74.268.1

УДК 372.811(477.87) (063)

Наукове видання

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У ШКОЛАХ УГОРСЬКОЇ МЕНШИНИ ЗАКАРПАТТЯ

Матеріали міжнародної науково-методичної конференції, 8-10.11.2002.

За редакцією Ілони Густі

Дизайн обкладинки та оформлення: Шандор Бергхауер і Іштван Кучінка

Всі права захищені. Передрукування даного збірника або будь-якої його частини забороняється без письмового дозволу авторів. Будь-які спроби порушення закону переслідуються у судовому порядку.

Здано до складання 18.05.2004. Підписано до друку 16.04.2004.

Формат 60x84/16. Папір офс. №1. Друк офс.

Умовн.-друк. арк. 7,21. Тираж 500. Замовлення 146.

СП "ПоліПрінт", м. Ужгород, вул. Тургенева, 2.

ISBN 966-7966-22-4